

Regler for økologisk gede- og fårehold

Formålet med at holde får eller geder er som regel en produktion af økologisk kød, mælk, uld eller mohair. Desuden er får/geder oplagte "naturplejere". I alle tilfælde er der en række regler for den økologiske drift, du skal være opmærksom på. Det følgende giver i kort form overblik over de vigtigste regler inden for økologisk fåre- og gedehold. En fuldstændig oversigt over EU-regler findes i Landbrugsstyrelsens Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion. Se: lbtst.dk/okologi.

Foto: Reni Nielsen

Foto: Frank Oudshorn

FÅRE-/GEDEHOLD TIL EGET BRUG PÅ ØKOBEDRIFTEN

Hvis dyr og produkter udelukkende er til brug i egen husholdning, er det muligt at have et mindre antal dyr, som ikke behøver at omlægges eller overholde de særlige økologiregler. Antallet af dyr til eget brug skal være realistisk i forhold til at kød eller mælk skal kunne konsumeres i egen husholdning. Har du en lille husholdning, er det få dyr – har du en større, kan du have flere dyr, hvis du kan forklare for Landbrugsstyrelsen, at det svarer til husstandens behov.

OBS: Det er ikke tilladt at sælge dyr/produkter fra husdyrhold til eget brug – hverken som konventionelle eller økologiske.

OMLÆGNING AF HELE BEDRIFTEN

Ansøgning om certificering og anmeldelse af omlægning til økologi kan ske året rundt og på alle datoer. Dyr/arealer kan tidligst påbegynde omlægning, når Landbrugsstyrelsen har modtaget anmeldelsen. Når bedriften påbegynder omlægning, er der nu krav om, at hele bedriften er omfattet af økologireglerne efter to år. Ønsker du ikke at omlægge et husdyrhold, eller det skal ske på et senere tidspunkt, så kan det indberettes efter reglerne for "samtidig drift". Fåre- og gedehold kan så fortsætte som konventionelle.

Vær opmærksom på, at alle ændringer af omlægningsdatoer og husdyrhold skal indberettes til Landbrugsstyrelsen på forkant/frem i tiden. Det er ikke muligt at ændre datoer, når de er passeret.

- Omlægningstid for mælk er 6 måneder ved overgang til økologisk produktion.
- Omlægningstid for kød er 6 mdr., hvis det skal sælges som økologisk kød.

Alle lam/kid, der er født efter, at moderen er påbegyndt omlægning, kan sælges som økologiske.

FODER, GROVFODER OG TILSÆTNINGSSTOFFER

Mindst 60 pct. (70 pct. fra 1. januar 2023) af foderet skal komme fra bedriften selv eller fra andre økologiske bedrifter i Danmark. Du kan sammensætte en økologisk foderration af økologiske afgrøder, omlægningsafgrøder og konventionelle afgrøder under særlige forudsætninger. Se tabel med afgrødetyper til foder.

Omlægningsafgrøder fra egen bedrift kan indgå med op til 100 pct. i en økologisk foderration. Indkøbte omlægningsafgrøder kan indgå med op til 25 pct. i en økologisk foderration regnet pr.

Afgrødetyper til foder	Konventionel afgrøde	Omlægningsafgrøde	Økologisk afgrøde
Etårige afgrøder (korn, majs, roer, grøntsager m.m.)	Afgrøden er sået før påbegyndt omlægning, eller afgrøden høstes mindre end 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning*)	Afgrøden er sået efter påbegyndt omlægning, og afgrøden høstes mindst 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning	Afgrøden er sået mindst 24 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning.
Græs/permanent græs (inkl. kløvergræs, frøgræs, kløverfrø, lucerne)	Afgrøden høstes mindre end 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning *	Afgrøden høstes mindst 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning.	Afgrøden høstes mindst 24 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning.

*) Se dog undtagelse for proteinafgrøder til foder ("20 pct.-regel").

kalenderår (i pct. af tørstof). Proteinafgrøder, der høstes i første omlægningsår (0-12 måneder efter jorden er påbegyndt omlægning), kan indgå i en økologisk foderration med op til 20 pct. til egne dyr på bedriften. Enårige proteinafgrøder (bælgsæd) som ærter, hestebønner, lupin eller blandinger af korn og bælgsæd skal sås efter omlægningen. Flerårige afgrøder som kløvergræs og lucerne kan være etableret inden omlægning. De 20 pct. af foderrationen beregnes pr. dyr pr. år.

Foder fra arealer, hvor der er lejet græsningsret, sidestilles med foder fra egne arealer.

Foderrationen skal bestå af min. 60 pct. grovfoder (i pct. af tørstof pr. dyr pr. dag), dog må dyr i de første 3 måneder af laktationen tildeles en ration med min. 50 pct. grovfoder. Kravet om 60 pct. grovfoder er ikke opfyldt, hvis kraftfoder/korn tildeles ad libitum. Lam/kid skal fodres med naturlig mælk i de første 45 dage, og skal i mælkefodringsperioden have fri adgang til grovfoder. Hvis du får behov for at bruge mælkeerstatning, så skal den være økologisk og må ikke indeholde kemisk fremstillede bestanddele eller bestanddele af vegetabilsk oprindelse.

Foderstoffer, der består af eller er fremstillet ved brug af genetisk modificerede organismer (gmo), må ikke anvendes i økologisk jordbrugsproduktion. I mineralblandinger må der bruges op til 1 pct. ikke-økologiske urter, krydderier og melasse som bindemiddel (beregnes pr. dyr pr. år). Foderet må kun indeholde mineralske fodermidler og fodertilætningsstoffer som fremgår af bilag 3 i Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion. Få naturlige syrer er tilladt til ensilering og konservering af foder f.eks. propionsyre og myresyre.

FODERPLAN

Du skal kunne dokumentere, at du overholder økologireglerne f.eks. med en foderplan/-opgørelse, hvor det fremgår tydeligt, at du på årsbasis overholder grænserne for anvendelse af indkøbt omlægningsfoder, foder fra første års omlægningsmarker og eventuelt ikke-økologisk foder.

Fodrer du kun med økologiske afgrøder og omlægningsafgrøder fra egen bedrift, behøver du kun at have en oversigt/liste over foderemner med angivelse af den mængde, du bruger. Den daglige grovfoderandel efter mælkefodringsperioden skal tydeligt fremgå af oversigten/listen

AFGRÆSNING OG AFGRÆSNINGSAREALER

Fra den 15. april til den 1. november skal alle dyr have adgang til græsarealer, når vejrforholdene og hensyn til jordbunden og dyrene tillader det. Dyrene skal være på afgræsningsarealet så meget som muligt i løbet af dagen og have mulighed for at æde frisk græs.

Ud- og indbindingsdatoer for alle dyr noteres i husdyrlogbogen. Hvis det er nødvendigt af hensyn til dyrenes velfærd (sygdom/fluoplage), kan de holdes på stald i en kortere periode i græs-

Foto: Jesper Truelsen

ningssæsonen. Lam/kid kan ligeledes holdes på stald i koldt og regnfuldt vejr. I alle tilfælde noteres dyrets CKR-nummer, årsag og periode i logbogen.

Får og geder skal altid have mulighed for at søge læ og skygge, når de er ude på græsarealer. Det kan være under træer/hegn eller i hytte/skur.

OPSTALDNING

Alle dyr skal have adgang til en bekvem, ren og tør liggeplads, der er velforsynet med ren og tør strøelse. De særlige arealkrav til stalde skal overholdes, herunder skal mindst halvdelen af det krævede minimumsareal være med fast gulv. Opstaldning i læskure eller frilandshytter bliver ikke betragtet som egentlige staldbygninger, hvis der hele tiden er fri adgang til arealer med plantedække. Arealkravet gælder derfor ikke i disse tilfælde. Vejledende er ca. 0,75 m² per får/ged og 0,18 m² per lam/kid normalt nok til at sikre, at skur/hytte er stor nok til, at alle dyr kan ligge ned samtidig.

Arealkrav til stalde	Indendørsareal m ² /dyr	Minimums areal med fast gulv m ² /dyr
Får/ged	1,50	0,75
Lam/kid	0,35	0,18

BEHANDLING

Behandling med veterinær medicin skal føres i logbog og medfører to gange så lang tilbageholdelsestid som i konventionel produktion. Er den generelle tilbageholdelsestid for et lægemiddel 0 dage, så er der krav om 48 timers tilbageholdelse i økologiske besætninger. Vacciner er dog undtaget fra de 48 timer. Det er ikke tilladt at opbevare eller bruge veterinær medicin til andre dyr end dem, dyrlægen har anført på emballagen. Eventuelle medicinrester skal fjernes fra bedriften.

Mere end tre behandlinger med veterinære lægemidler inden for 12 måneder medfører, at får/geder skal omlægges på ny. Lam/kid – med en "livscyklus" på under 1 år – skal genomlægges, hvis de behandles mere end 1 gang. Vaccination, behandling mod parasitter/fluor regnes ikke med i behandlingsregnskabet – men skal altid fremgå af medicinlogbogen.

Ikke-receptpligtige produkter til indvortes brug kan bruges, hvis de overholder reglerne til økologisk fodring (f.eks. visse elektrolytter og calciumpreparater). Se bilag 3 og 5 i Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion.

Behandling med hormoner er kun tilladt ved konkrete sygdomstilfælde og ikke til at fremkalde eller synkronisere brunst.

HALEKUPERING AF LAM

Du kan i konkrete tilfælde ved særlige behov for at forbedre lammenes sundhed, velfærd eller hygiejne søge om dispensation til halekupering af økologiske lam hos Landbrugsstyrelsen. Du skal bruge blanketten "Ansøgning om halekupering af lam", som du finder på Landbrugsstyrelsens hjemmeside. Tilladelsen vil være gyldig i op til 1 år.

HUSDYR-/MEDICINLOGBOG

Følgende oplysninger skal til enhver tid fremgå af bedriftens logbog/-bøger og fremvises ved en økologikontrol:

- Besætningslisten (fra CHR) og foderplaner.
- Ud- og indbindingsdatoer for alle dyr, evt. græsningsaftaler eller brug af samgræsningsarealer.
- Enkelt dyr, der holdes på stald i græsnings-sæsonen med angivet årsag (gælder også hvis det er mindre end 7 dage).
- Alle behandlinger og indgreb, samt evt. genomlægningsdatoer.

Ved køb/salg af økologiske dyr til levebrug skal kopi af logbogen følge med som dokumentation. Se mere om krav til medicinlogbogen i afsnit 34.6 i Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion.

INDKØB AF DYR

Til etablering/fornyelse af en økologisk fåre-/gedebesætning skal du som udgangspunkt indsætte økologiske dyr eller dyr under omlægning. Hvis du vil søge om tilladelse til at indsætte ikke-økologiske dyr skal du fra 1. januar 2022 tjekke Husdyrdata-basen (OrganicXlivestock.dk). Der kan indsættes ikke-økologiske gimmerlam/gedekid til avl. Der kan gives tilladelse til at ind-

KONTAKT

Birgit Ingvorsen

Innovationscenter for
Økologisk Landbrug

+45 23 74 37 98
biin@icoel.dk

Vær opmærksom på:

- At Landbrugsstyrelsen certificerer bedriften og kontrollerer den mindst en gang om året.
- At du skal indsende oplysninger om bedriften hvert år i Fællesskemaet i april.
- At alle dyr af samme art skal overgå til økologiske forhold samtidig.
- At du kan søge tilskud til økologisk dyrkede arealer hos Landbrugsstyrelsen.
- Læs mere i Tilskudsguiden på lbst.dk

købe op til 20 pct. ikke-økologiske gimmerlam/gedekid - beregnet på baggrund af antallet af voksne dyr i besætningen (hundyr, der har født eller er over 12 mdr. og handyr over 9 mdr.). I særlige tilfælde, f.eks. ved udvidelse af besætningen, kan du få dispensation til at hæve procentsatsen til 40. Ikke-økologiske væddere/bukke til avl kan kun indsættes efter ansøgning og tilladelse fra Landbrugsstyrelsen. Dyr til kødproduktion skal altid komme fra økologiske besætninger.

BEVARINGSVÆRDIGE RACER AF FÅR/GEDER

Ikke-økologiske hundyr af bevaringsværdige racer til avlsformål kan uden ansøgning om tilladelse indsættes på din bedrift. Du skal dog fremsende dokumentation for, at dyrene er godkendt og har status som bevaringsværdige til jordbrugskontrol@lbst.dk. Dyrene skal være registreret i en stambog. Hundyr af bevaringsværdige racer må gerne have født.

Følgende gamle danske racer er bevaringsværdige jf. Bevaringsudvalget for Danske Husdyr Genetiske Ressourcer:

- Dansk Landfår
- Hvidhovedet Marskfår
- Dansk Landraceged

UDEGÅENDE DYR I VINTERPERIODEN

De fleste fåreracer er robuste, og får kan gå ude døgnet rundt i vinterperioden uden adgang til læskur eller bygning på visse betingelser. Det er en forudsætning, at fårene er i godt huld og med god uld. Der skal være græsdækkede arealer, som dyrene ikke har trådt op. Der skal være arealer med veldrænet bund, hvor dyrene har et tørt leje. Dyrene tildeles supplerende foder og skal have adgang til frisk, frostfrit drikkevand. Geder, der går ude i vinterperioden, skal have fri adgang til stald/læskur hele døgnet, så de er beskyttet mod vind og vejr, og kan holde sig tørre og varme.

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug